

Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași i-a decernat titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA compozitorului Dan Dediu, profesor universitar doctor și rector al Universității Naționale de Muzică din București, pentru întreaga activitate profesională. Ceremonia a avut loc în data de 5 iunie 2014, în Sala „Eduard Caudella”.

Dan Dediu sau despre paradoxul „gândirii cu auz”¹

Gheorghe Duțică

Dan Dediu face parte dintre acei semeni ai noștri care ***își asumă durata doar pentru a o transcende***. Afirmatia nu este o simplă figură de stil dacă ne gândim că la **22** de ani obține o bursă Herder, la **33** de ani devenea șeful catedrei de compoziție din cadrul Universității Naționale de Muzică din București, la **40** de ani era ales Rector al aceleiași instituții (funcție deținută și în prezent), iar recent, la doar **47** de ani, a devenit cel mai tânăr **Doctor Honoris Causa** al Universității de Arte „George Enescu” din Iași.

---

¹ Gheorghe Duțică – **Laudatio** cu ocazia decernării titlului de **Doctor Honoris Causa** al Universității de Arte „George Enescu” din Iași.

Asemenea altor personalități celebre, Dan Dediu – aflat în neconținută competiție cu sine – este „mai mulți în unul”: compozitor, muzicolog, profesor, interpret, fondator și conducător al ansamblului cameral *Profil*, realizator de emisiuni radiofonice și de televiziune, manager. Dar „oricât de mulți ar fi cei mulți” toți pleacă și revin mereu la „omul-matrice” care este **compozitorul**.

A avut maeștri de primă mărime: la București, pe Ștefan Niculescu și Dan Constantinescu, iar la Viena pe Francis Burt; a beneficiat de numeroase burse de creație sau cercetare, cu rol major în evoluția sa creatoare: *Gottfried von Herder* și *Alban Berg* - Viena, *Ircam* - Paris, *New Europe College* - București, *Colegiul de științe* - Berlin, *Villa Concordia* - Bamberg; a fost răsplătit cu nenumărate premii naționale și internaționale de compoziție și interpretare (Viena, Dresda, Paris, Berlin, Ludwigshafen, 9 premii ale UCMR, *Premiul Academiei Române*, *Premiul George Enescu*), precum și prin comenzi ale diferitelor festivaluri, ansambluri și interpreți renumiți. A fost publicat de *Editura Muzicală* și *Peermusic* (Hamburg-New York). Lucrările sale au apărut pe CD-uri în România (*Societatea Română de Radiodifuziune*, *Editura Muzicală*), Germania (*Pro Viva*, *Cavalli Records*, *Neos*), Australia (*Move Records*), Olanda (*NM Extra*).

Logica elementară mi-ar cere să mă opresc aici, după acest devansat *culminatio* care, plasat *ex abrupto* în capul discursului, pare să ardă toate etapele retoricii clasice. Dar nu se va întâmpla așa, pentru că apropierea de Dan Dediu nu se poate face decât intrând pe „ușa din față” a paradoxului, a *neconformului*, fără de care nu poți afla ceva semnificativ.

Așadar vom urmări în continuare derularea unei „teme cu variațiuni” care a debutat invers, cu stadiul ultim al complexității și se va termina discret, la firul temei.

Poate fi cunoscut Dan Dediu **după muzica lui**?

Da și nu, ar murmura o galerie virtuală. Personal îmi place să cred că **da**, chiar dacă exegezele fundamentale asupra impunătoarei sale creații (peste 150 de opusuri, în aproape toate genurile muzicale), deocamdată, lipsesc. Probabil, e încă prea devreme sau, poate, prea „aproape”...(?) Cred că adevărata explicație rezidă totuși în faptul că Dediu este un compozitor mult prea neobișnuit (de incomod!) pentru a fi surprins în vreo „fotografie la minut”, în vreo încremenire de condei care ar rata, cu siguranță, șansa oricărei devoalări. Muzica lui curge, curge continuu, este un fluid nestăvilit, o convergență ideală de gânduri și trăiri ce nu se lasă relativizate, nu se lasă prinse în nicio capcană, nici măcar în aceea a logosului de întâmpinare critică, atât de elogiios, atât de periculos...

Aș spune că Dan Dediu este **energia întrupată**.

Fiind solicitat în cadrul unui interviu să se autodefinească printr-un singur cuvânt, el a „pledat” pentru **vitalism**, decantând apoi, conotativ: *frenезie, ironie poznașă, carnavalesc, fantastic-sălbatic*. Dincolo de metafore însă, esența psihologică a mișcării este **nestărea**, iar esența filosofică a **nestării** este acel „nu m-ai căuta dacă nu m-ai fi găsit”, expresie biblică preluată de Pascal și laicizată de Noica, filosoful român găsind-o potrivită pentru ființa care este în permanentă „căutare de sine în lucruri și dincolo de ele, mereu în «neodihnă»”¹. Nu întâmplător două dintre ópusurile semnate de Dan Dediu stau sub titlul comun de **Sfera nestării**².

Această *frenезie a înfăptuirii*, cu toate urcușurile și coborâșurile ei, mă îndeamnă să cred că, pe lângă darurile cunoscute și recunoscute, Dan Dediu are un **al șaselea simț**. Dacă s-ar descoperi însă că toți avem acest al șaselea simț, el, în următoarea milisecundă, cu siguranță, l-ar dobândi pe al șaptelea. Intuiție, clarviziune? Și una și alta, cred. La vremea când mulți compozitori încă mai credeau în utopia descoperirii „nemaiauzitului” iar alții, la fel de mulți, se aruncau în „recuperarea” unui paradis sonor iluzoriu („Adevăratele paradisuri sunt cele pierdute”, pretindea Proust) – Dan Dediu, inhibând furia extremelor, afirma că „arta adevărată are obligația /.../ de a păstra diversitatea lumii, complexitatea ei și de a o impune oamenilor ca model al umanității libere”.

Din această perspectivă, consider că trăsătura definitorie a omului și creatorului Dan Dediu este **deschiderea**, văzută ca o permanentă provocare. *A rămâne deschis către orice înseamnă a nu absolutiza nimic* pare a ne spune compozitorul, aruncând în „jocul cu mărgelile de sticlă” vizionarism, suplețe conceptuală, maleabilitate stilistică, măsură, echilibru, efort susținut în depășirea punctului de criză instaurat de mentalitatea schizoidă a lui **da** sau **nu**, de lanțul fatidic al antinomiilor în „**alb și negru**”. *Postmodernism, postavangardă?* Definițiile contează mai puțin, „etichetele”, deloc; esențială rămâne viziunea: holistică, moderatoare, dizolvând polaritățile, zădărnicipind radicalismele și dând o șansă reală manifestării „totului”.

Creația muzicală a lui Dan Dediu intră astfel în rezonanță cu un anumit „orizont de așteptare” al publicului contemporan, care își

---

¹ Constantin Noica – *Devenirea întru ființă. Scrisori despre logica lui Hermes*, București, Ed. Humanitas, 1998, p. 214.

² Op. 11 și op. 15/1989-1990.

dorește din ce în ce mai mult refacerea căilor de comunicare obturate de prea multele și sterilele experimente, așa-zis „avangardiste”. Acest public descoperă în muzica lui Dediu un reînviat cult al clarității și coerenței în exprimare, o nesperată repunere în drepturi a melodiei și armoniei, o impetuoasă energie a formei și a culorilor instrumentale, un univers imagistic bogat și imprevizibil.

Râsu’- plânsu’ – această unică „șovăire”¹ între **ludic** și **tragic** – ne descoperă un compozitor angrenat în dinamica metalimbajelor, a fascinantelor paradoxuri generate de fuziunea paradigmatelor incomensurabile, un promotor al procesului de „adequare prin inadecquare” care face posibilă o nouă viziune asupra morfogenezei sonore cultivate în secolul trecut de Aurel Stroe.

Aceasta este „zodia” sub care în compozițiile lui Dediu își dau întâlnire muzicile *de oricând* și *de pretutindeni*, ele fiind văzute asemenea clapelor unei imense claviaturi imaginare, căzută sub magia închegării unor **noi ontologii sonore**. „Un compozitor talentat poate scoate muzică din orice. /.../ Puritatea în muzică e o mare capcană, refugiu pentru mulți neinspirați”, afirmă tranșant Dan Dediu într-unul din interviurile sale.

Așa se face că universul ideatic, **imaginele sonor** al compozitorului este, practic, nemărginit, iar capacitatea lui de „simulare”, de-a dreptul fabuloasă. Această solară ontogeneză are loc în proximitatea logosului deținător de multiple simboluri și semnificații, ceea ce explică – în cheie brâncușiană – acel soi de „complicitate” între **numire** (titlu) și **nenumire** (muzică).

Am încercat o sistematizare *sui generis* a registrelor sale semantice. Rezultatul este uluitor: de la **regnuri** (*Nocturnis larvis, Mikrobenmusik, Nuferi*) la **obiecte** (*Vreascuri, Scorbura, Perla, Spini*), de la **acțiuni** (*Rafales, Naufragi*) la **stări psihologice** (*Frenesia, Spaima, Furia, Febra*), de la **mitologii** (*Griffon, A Mythological Bestiary*) la **jocuri de cuvinte** (*Nostradamusiques, Idile și Guerrille, RagRapRaga, Shopping Chopin*), de la **parabolă** (*Viermi de măr I, II, III*) la **parafrază** (*Prelude a l'apres-midi d'un (grif)faune*), de la **paradox** (*Post-ficțiunea, Sonatina surrealissima, Rain Music – Händel in Macondo*), la **ironie, persiflare și caricatură** (*Caricatures granulaires, Pastorale cynique, O scrisoare pierdută* – operă după piesa omonimă de I.L. Caragiale), iar lista ar putea continua cu noi și noi generice induse de lucrări precum *Narcotic Spaces, Grana, Hyperkardia, Mantrana, Embargo* ș.a.

---

¹ Sintagmă preferată de George Enescu în definirea echivocului major-minor al cântecului popular românesc.

Dar gândul muzical, gândul despre muzică îmbracă uneori haina cuvintelor și atunci descoperim o altă dimensiune a personalității lui Dan Dediu, **muzicologia**, la fel de incitantă, la fel de paradoxală.

Fire curioasă, mereu înclinată spre invenție și descoperire (să ne mirăm că a publicat până și un studiu de *grafologie muzicală*?!), natură creativă dublată de o autentică vocație interdisciplinară, compozitorul lansează periodic șarje de „teorii, ipoteze și proiecții muzicale” – așa cum se întâmplă în ineditele eseuri adunate în volumul *Radicalizare și guerilla*. Aici și în nenumărate alte studii, articole și conferințe, temele abordate – combinând limpezimea logicii carteziene cu piruetele speculației filosofice – ascund sub coaja uneori ludică a titlurilor o nebănuită rigoare structurală și metodologică, un excepțional nivel de sistematizare și argumentare. *Muzica între intraductibil și apofatic, Docta neglijență, O formă muzicală gotică pierdută: labirintul armonic, Arta de a asculta troleibuzul sau percepția muzicii contemporane, Aplicații ale fenomenologiei muzicale arhetipale în Simfonia de cameră de George Enescu, Amatorismul experimentalist sau Ceaikovski plus Nokia* sunt subiecte care, indiferent de domeniu și/sau ipoteze – istorice, stilistice, estetice etc. – focalizează, invariabil, spre una și aceeași problematică: **muzica nouă**.

Este limpede că scrierile muzicologice ale lui Dan Dediu slujesc prin excelență ideea de **compozitor-muzicolog**, poziționându-l pe autorul lor în prelungirea seriei de aur deschisă la noi de Zeno Vancea, Sigismund Toduță, și continuată de Pascal Bentoiu, Ștefan Niculescu, Aurel Stroe, Anatol Vieru, Wilhelm Georg Berger ș.a.

Dar compozitorul-muzicolog este o specie reflexivă cu totul aparte prin faptul că posedă acea formă unică de „**gândire cu auz**” (parafrază la „gândirea cu vedere” atribuită de Sorin Dumitrescu poetului *necuvintelor*, Nichita Stănescu). De aceea, pentru Dan Dediu, „cuvântul despre muzică/gândul cu auz”, reprezintă *înaintemergătorul* propriului act creator și, prin aceasta, una dintre căile de acces la rețeaua semantică a ingeniosului său metalimbaj.

Nu știu dacă naturalețea zicerii muzicale condiționează naturalețea zicerii literare, sau invers. Cert este că Dan Dediu are harul discursivității la toate nivelurile: colocvial, științific, didactic. Stau mărturie în acest sens cele 88 de episoade din serialul de inițiere muzicală *Aventura sunetelor* realizat pentru Televiziunea Română în intervalul 2003-2006 (pentru care a primit premiul ATF pe anul 2004), cele 12 episoade din serialul *Muzici dintr-o expoziție* prezentat între

2008-2009, dar și cele două monografii (despre compozitorii Ludovic Feldman și Dan Constantinescu – aceasta din urmă împreună cu Valentina Sandu-Dediu), ultima apariție editorială fiind, cum s-ar spune, o nouă surpriză „à la Dediu”: *Cei 9 „i” sau cum compunem. Posibil ghid de compoziție după metoda ficționalistă.*

„Omul nu-i nimic de la sine. Nu-i decât o șansă infinită. Dar este *responsabilul infinit* al acestei șanse”, spunea existențialistul Albert Camus. Dan Dediu nu are doar conștiința datoriei față de propria șansă ci, în calitate de Rector al Universității Naționale de Muzică din București, și-a asumat responsabilitatea cultivării multor alte șanse aparținând membrilor comunității academice care, sub conducerea sa, au reușit să iasă în lume cu realizări, cu împliniri dintre cele mai semnificative.

Apropiindu-mă de punctul final, mărturisesc sincer că nu pot găsi pentru aceste „variațiuni cu temă” decât o „cadență deschisă”.

S-ar putea spune despre Dan Dediu că este un **spirit renașcentist** și așa este dacă ne gândim la febrilitatea *da Vinciană* a căutării, la tenta exhaustivă a cuprinderii; s-ar putea spune despre Dan Dediu că este un **spirit mozartian** și așa este dacă ne gândim la fibra robustă a ludicului, la *prolificitatea* greu comparabilă în contemporaneitate a creației sale; s-ar putea spune (cum s-a și spus, de altfel) că este un remarcabil „**disident** al avangardei europene” (Reinhart Meyer-Kalkus), sau un far, o „călăuză” printre nisipurile mișcătoare ale **postmodernismului**, iar lista denominațiilor ar putea continua. Eu spun că Dan Dediu este tot ceea ce s-a spus despre el că este și mai mult decât atât: este un **creator ales**, ale cărui ofrande muzicale vor dăinui în timp și vor schimba, măcar cât „bătaia din aripă a unui înger” – pentru a rămâne în registrul poetic al lui Nichita –, destinul acestei arte.

Pentru ceea ce este și pentru ceea ce va să fie Dan Dediu pe drumul aspirațiilor sale constante către *bine, adevăr și frumos*, Senatul Universității de Arte „George Enescu” din Iași îi conferă astăzi înaltul titlu academic de **Doctor Honoris Causa**.

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT!

Iași, 5. 06. 2014